

Зеленський Олександр Федорович,
учитель-методист зарубіжної літератури,
класний керівник 5 класу

«Поріс чорнобилем Чорнобиль — бідую нашою поріс»

Урок-реквієм до річниці Чорнобильської трагедії

1

Мета: осмислити та усвідомити масштаби трагічних подій, розбудити почуття відповідальності перед наступним поколінням, виховувати глибоку повагу до людей, які віддали своє життя в ім'я майбутнього життя людства, розвивати почуття гордості за свій народ, виховувати любов до рідного краю.

Обладнання: у центрі зали — журнальний столик, на якому знаходяться портрети пожежників, які загинули; живі квіти; свічка пам'яті з чорною стрічкою; виставка книг «Чорнобиль — трава гірка».

Перебіг заходу

Звучить «Реквієм». Виходять учні і ведучі.

1-ий учень.

Ти відомий сьогодні кожному —
Не ім'ям своїм, а бідую.
Тою вулицею порожньою
Понад Прип'ятською водою...

2-ий учень.

Мій Чорнобиль! Зелений пагорбе!
У якому ти жив сторіччі?
Запеклись перестиглі ягоди,
Наче кров на твоєму обличчі.

3-ій учень.

26 квітня... В ніч забуття
Йде страшне створіння — атомне дитя.
Суть його безкровна і зіниць нема,
І уста безкровні, і душа німа.

1-а ведуча. Ту мирну весняну ніч на берегах Прип'яті люди ніколи не забудуть.
Вона була такою тихою, такою теплою і ласкавою. Саме в цю ніч, з 25 на 26
квітня 1986 року, відлік часу став далеко не мирним, а бойовим і аварійним.

2-а ведуча. Країна ще нічого не знає. Довгі тривожні дні, правда придушена
муром мовчання. Ще скільки часу буде потрібно, щоб реально осмислити те,
що трапилося. А смерть уже відкрила свій чорний рахунок і забрала
найкращих.

4-ий учень.

Так, земля завогнилась
І стала страшна, ніби атом.
Ви не знали про це,
Молоді обранці життя.
Кожен з вас до кінця
Залишився і в смерті солдатом,
І про власну хоробрість
не знали ви ще до пуття.

5-ий учень.

Тільки б смерть зупинить ту
Підступну, що атомом зветься,
Де живе все згорає
На її непомітному тлі.
Ви плечем до плеча пов'язались
І серцем до серця,
Ідучи у вогонь
Лиш заради життя на землі.

6-ий учень.

Ви — безумство хоробрих —
Все назавжди зріднили собою:
Землю суцю і лютий вогонь,
І відвагу людську.
Нам лишається пам'ять,

Що світить життям і любов'ю,
Тим високим життям,
Що дається лиш раз на віку.

2-а ведуча. За покликом рідної землі на захист свого народу першими до палаючого реактора за тривогою прибули пожежні її охорони ЧАЕС на чолі з начальником варты Володимиром Правиком. Потім прибуло підкріплення з міста Прип'яті на чолі з лейтенантом Віктором Дибенком.

1-а ведуча. Вступивши в полум'я смертельної небезпеки, яким дихав реактор, пожежні в ту ніч, не шкодуючи сил і життя, виконали присягу на вірність народові України.

7-ий учень.

А трагедія кожну мить наростала,
Мов зібрала зі світу похиті, розплати, війну.
І немов з Хіросіми, з безодні повстала,
Перед людством відкривши свою тайну.

1-ий учень.

Зойкнула Земля чайним криком:
— Сину, вбережи і захисти! —
Вийшла мати із ікони ликом:
— Йди, синочок. Хто ж, коли не ти?
Спалахнуло небо, впало крижнем:
— Сину, вбережи і захисти! —
Вийшла жінка з немовлятком ніжним:
— Йди, коханий. Хто ж, коли не ти?
... І уже ні сина, ані мужа.
Лиш розверсті зоряні поля...
Та пліч-о-пліч стали біль і мужність.
Дух і воля, небо і Земля.

2-ий учень.

Жорстока ноче, о, яка ти довга!
В тобі, як крик і мука, вість одна...
Ті, що пішли в огонь, ввійшли у стогін,
І душу, болем зчорнену до дна.

3-ій учень.

І, може, стали ми від болю ближчі,
Четвертий блок заповнив думи вщерть...
Як відродить землі ясне обличчя,
Коли нічим не зупинити смерть.

2-а ведуча. Найпершим, у кого зупинилося на мить вибуху серце, був старший оператор Валерій Іванович Ходемчук. За ним незабаром помер на посту його друг Володимир Миколайович Каменюк. Його, опаленого та опроміненого, винесли на руках пожежники і поховали на першому сільському кладовищі. Валерія Івановича так і не знайшли... Четвертий блок став для нього і могилою, і пам'яттю. Можливо, на тій бетонній стіні колись напишуть, що не реактор там похований, а він, Валерій Ходемчук.

4-ий учень.

Палаюча безодня ночі,
Нема ні впину, ні кінця,
А ранок ще страждань доточить,
Ще сколихне людські серця.

5-ий учень.

Ще день, мов поклик розів'ється
У небі, обрях земних.
І пам'ять зболеного серця
Назве і мертвих, і живих.

1-а ведуча. А вогонь все лютував, не затихав. Відкритий ректор, а зверху над його смертельним радіаційним диханням, на величезній висоті маячили маленькі фігури, в полум'ї тріскотів дах машинної зали. Навколо, разом з вогнем, клубочився їдкий дим, киплячий бітум пропалював черевики і в'їдався у шкіру.

2-а ведуча. До п'ятої години ранку пожежу було ліквідовано. Подув легенький вітерець, і величезний стовп диму, пилюки підірвався від реактора і посунув територією України, Білорусії, сіючи смертоносну радіацію...

1-а ведуча. Їх було 28 — пожежних Чорнобиля. Вони першими прийняли найжорстокіший удар на четвертому блоці станції. Ніхто із них не здригнувся, не відступив перед обличчям неймовірної небезпеки.

6-ий учень.

Живі і мертві... всі відважні
Вітчизни-матері сини.
Людське життя, мов цвіт черешні,
Осипалось... не з їх вини!

7-ий учень.

Нам горе люте миром перебути,
Нам поховати зло в бетон і бронь.
І не забути, доки світ і люди,
Синів землі, що відвели вогонь.

1-а ведуча. На підмосковному кладовищі на скромних плитах з червоними зірками довічно викарбовано імена Володимира Правика, Миколи Ващука, Василя Ігнатенко, Віктора Дибенка, Миколи Тищенка, Володимира Тимури — перших, хто собою закрит вогонь.

1-ий учень.

Рахунок буде — 904.
Всіх поіменно — у незабуття...
І буде суд, який поверне віру,
Та не поверне молоді життя.

2-ий учень.

А думка людська пам'ятатиме вас,
А пам'ять людська повертатиме вас.
Безумство хоробрих — де вічність і мить,
Де згасли для вас і життя, і блакить.
Де зір вам затьмарить скорбота земна.
Де нам, як набат, імена, імена...

1-а ведуча. Вшануймо ж хвилиною мовчання пам'ять тих, хто віддав своє життя під час ліквідації Чорнобильської катастрофи.

Хвилина мовчання. Цокання годинника. Учні запалюють свічки.

3-ій учень.

Ті, що згоріли в огні
В перші хвилини двобою,
Землю прикрили собою,
Як наші діди на війні
Не залишили пости,
Мужньо стояли на герці.
Пам'ятник їм вознести
Треба у кожному серці.

4-ий учень.

Хлопчики мужні, синочки, воїни честі!
Ваша смерть відмінила тисячі може смертей.
Ви вступили в вогонь і стояли, як ті, що в Бресті
В чорні дні Вітчизняної... Нині вам красний день!

5-ий учень.

Руки ваших батьків цілує вся Україна,
Серце ваших батьків цілує вся Білорусь.
Перед подвигом вашим схиляється вся країна,
Перед вашими дітьми вогнем сльози обпалюють.

6-ий учень.

На цвинтарі могильна брила.
На ній коротке: «От і все...»
Невже усе взяла могила,
І згадку снігом занесе?
Завіса впала... Крапка драми.
Спинився час у смутку ям.
Чи хто пройде його стежками,
Повториться його ім'ям?
Утвердиться в живій турботі
Його надій і сподівань?
Стою, німію у скорботі
Під тягарем оцих питань.

2-а ведуча. Ніяких сигналів про небезпеку, ніяких звісток про евакуацію населення. Лише згодом пролунав сигнал ЦО про негайний вивіз населення. Люди були забрані з вулиць, дехто встиг взяти в руки щось необхідне. А добро, нажите поколіннями, залишилося там. Ніхто тоді не думав, що назавжди покидає рідну домівку.

1-а ведуча. За межу, позначену страшним словом «зона», було виселено 135 тис. чоловік.

7-ий учень.

Сльози загуслі на вірі не сушаться —
З болем зрослися вони.
Ми перед мертвими, ми перед сущими
Носимо камінь вини.
Дивляться в очі, як вогник в темено,
Душу тривожать завжди
Діти Чорнобиля, діти Чорнобиля,
Діти людської біди.
Дати трагедій спускаються сходами
Вниз до скорботних могил.
Хто нам пробачить за те, що змінили ви
Діток на атомний пил?
Хай же болять тобі, хай же болять мені,
Вічні лишивши сліди,
Діти Чорнобиля, діти Чорнобиля,
Діти людської біди.

2-а ведуча. Прип'ять, українське Полісся... Місця чудові. До того страшного дня вони були місцем відпочинку тисячі людей. Та не стало в той час ні рибалок, ні човнів. Річку спасали. Головним було — не допустити рознесення по річках страшної і невідомо смерті. А дари садів Чорнобиля так і залишилися незібраними.

1-ий учень.

Не стало села. Є хати і хліви,
І сива, пекуча сльоза на щоці,
І розпач, що гостро торкнувся грудей, —
Село ще стоїть, та не має людей.
Болючу дорогу обрали вони,
Ростуть на городах густі бур'яни.
Та пустка і тиша безлюдним крилом
Зриває останню політку житла...
На карті України не стало села.

1-а ведуча. Дехто намагався повернутися, та зустрічав на своєму шляху
колючий дріт. Це дуже боляче — жити в батьківській хаті за колючим дротом і
бачити, як спустошується, поступово вмирає твоя найрідніша батьківщина. Але
ще важче знати, що на твоїй з діда-прадіда землі не можна жити.

2-ий учень.

А в тім селі — ні голосу, ні звуку,
І вікна випромінюють розлуку,
І двері навхрест дошками забиті,
І журавлі криничні сумовиті,
І тихий сад біля старої школи,
І дітям в ній не вчитися ніколи.

3-ій учень.

Навколо пустка і печаль біблійна,
Навколо смерть, незрима і повільна.
І час присипається пісками
на полі, що шуміло колосками.

4-ий учень.

А по ночах трагічне і фатальне
На землю ллється світло асторальне,
І фантастично-сіре мерехтіння
Породжує примарливе видіння
Людей, які від наглої біди
Пішли із цього краю назавжди.

5-ий учень.

Поволі слід за ними заростає,
І дощ свинцем землю засіває,
І дно ріки встелюють блискавки,
І, розметавши крила, ластівки
Ширяють на чорнобильських вітрах,
І чорні хмари навівають страх.

2-а ведуча. Біда розчинилась в духмяному повітрі, у біло-рожевому цвітінні яблунь та абрикос, у воді сільських криниць, у всій красі. Та хіба тільки в ній? Вона розчинилася в людях. Ця трагедія увійшла в історію, в усі хроніки людства як невигойна рана на тлі України.

1-а ведуча. Чорнобиль... мертва зона... Сьогодні ці слова гірким болем відлунюються в наших серцях. Заростають деревами, кущами, травою опромінені села. Вони порожні, мертві. Поступово, тихо руйнуються хати. Разом з ними руйнуються, зникають неповторні цінності поліської давнини. Повернувшись у безлюдну зону, журавлі дивуються, чому не чути веселих дитячих голосів, чому тут немає життя...

1-а ведуча. Поля і луки, ліси й озера, річки і ставки Чорнобильщини тяжко уражені невидимою чорною хворобою. Дичавіє земля. Чорний круг невідомо скільки разів залишиться незагойною виразкою на лоні природи.

6-ий учень.

Як страшно це — води не скуштувати.
У тім краю, де Прип'ять, де Дніпро,
І хто посмів знічев'я відірвати,
Від губ народу цілого відро?
Дивлюсь на землю, на річкові води
І думаю, аж чорна від журби!
Нам говорили: «Ви царі природи»...
А ми ж насправді — атома раби.

2-а ведуча. Чорнобиль... Тепер це слово знає весь світ. Чорнобиль — це мука і трагедія, це подвиг і безсилля, це пам'ять, це наш нестримний біль.

7-ий учень.

Латка лісу, вигоріла, бура
Мертве листя, висохла трава.
А навколо грає зелень буйна.
Дивом уціліла і жива.
Чути птиць із непроглядних нетрів,
Світить сонце з голубих небес.
Грізна зона. Тридцять кілометрів
З центром на Чорнобильській АЕС.

1-ий учень.

Чорнобиль, Чорнобиль, трава полинова,
Твій присмак гіркий нам в душі пече.
Чому саме в нас ця біда квітне?
Хто відповідь дасть на питання оце?

1-а ведуча. Аварія на Чорнобильській АЕС набула глобального характеру. Під час вибуху четвертого реактора виділилось безліч радіонуклідів у повітря, водойми, на поверхню ґрунтів, що призвело до радіаційного забруднення 20% території України.

2-а ведуча. Біль відгукнувся болем у серцях мільйонів людей. Наша країна вперше відчула на собі таку грізну силу, як ядерна енергія, що вийшла з-під контролю.

2-ий учень.

Земля батьків, укрита чорним пилом, —
Це чорний біль, це горе нас усіх.
Скорить хотіло, але не скорило,
Убить хотіло, та не вбити їх.
Отих людей, що ними пережиті
Усякі біди і страхіття всі.
Ще діти і онуки їхні будуть жити
На цій згорьованій, але своїй землі.

1-а ведуча. Проходять роки після аварії на Чорнобильській АЕС, але біль не вщухає, тривога не полишає людей, пов'язаних скорботним часом ядерного апокаліпсису.

3-ій учень.

Поки знов ця земля зцілиться,
Пролинуть віки, не народи.
Мушу ждати. Незнані побачивши лица,
Затамую востаннє свій подих.
Ліси і села з дротом,
І тяжко зітхає глина.
Перед Поліссям, стражденним народом —
Станемо всі на коліна.

Учні стають на коліна.

4-ий учень.

Триста літ поволеньки пролине —
Стронцій розпадеться і помре, —
На новому полі неодмінно
Час його, мов попіл приоре.
Час очистить Прип'ять незглибиму,
Оживуть і луки, і сади,
Та Чорнобиль вічно берегтима
Хрест своєї чорної біди.
Вічно буде пам'яттю судити

Тих, хто розп'яли його в огні,
Із ребра, що стронцієм пробите,
Кров його тектиме по мені.

2-а ведуча. Чорнобиль атомний. Він, мабуть, зникне після того, як ми втратимо в собі Чорнобиль духовний. А поки що не зживає чорнобильська рана. І не відшукати нам слова, що вгамує біль.

Лунає музика.

5-ий учень.

Моя Земле! Ти — очі, повні сліз.
Ти — трав гірких повільне проростання.
Хто ж знав, що ми підемо в ліс
Гриби збирати, але вже — востаннє?
Двадцятий вік створив свою чуму.
Біда полям і озеру, і плесу.
Хто скаже нам — куди?
Хто скаже нам — чому?
І крізь які терни пройшли шляхи прогресу?
Ліси мої, хто ж вас убереже?
Чи є у вас тепер хоч неба синій клопоть?
Що людству залишається?
Невже обнятися з лелеками і плакати?

6-ий учень.

Говорять, що гряде кінець життя,
Що вже з'явилися дірки озонові,
Ми теж не вірим в наше майбуття,
Бо вже давно живе в чорній зоні,
Здавалось, все по-Божому було:
Жилося, і кохалось, і родило,
Та раптом зашуміло, загуло.
І в душах наших тугою завило.
Зірвавсь реактор. За незриму мить
На нашу землю вилилась отрута.
Чом довелося нам це пережити?
І за які гріхи така спокута?
Чи є надія в нас на майбуття?
Чи виживемо? Й за яким законом?
Бо скільки вже людей пішло з життя,
Уражені чорнобильським драконом!
Ми вже відчули, що він нам приніс.
І не одному це вкоротить віку.
А скільки люди проливають сліз,
Коли у сім'ях родяться каліки.

Чорнобиль. Чорна хмара. Чорний біль.
Таке нехай ніде не повториться.
На темну рану я не сиплю сіль,
Вона і без того болісно ятриться.

7-ий учень.

Страждання людства — зупинити
Безодні атомної смерч.
Ми ж сівачі,
Ми — сонця діти —
Спроможні зупинити смерть.
Спинити вибухи, ракети,
Роззброїти віки і дні,
Щоб сонце мирної планети
У кожному сходило вікні.
Щоб трави, колоски і віття
Вогнем не перетліли в прах.
Щоб грізне ядерне жахіття
Не спалахнуло на світах.
Щоб наша дума і дорога
Єднали глибину і вись,
Вола чорнобильська пересторога:
«Людство! Зупинись!»

Звучить реквієм.

1-а ведуча. Наш земний уклін, довічна вдячність усім тим, хто, ризикуючи своїм здоров'ям і життям, брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, відроджував і продовжує відроджувати до нового життя обпалену радіацією землю.

2-а ведуча. Священна пам'ять про всенародний подвиг ніколи не зітреться з історії людської, не згасне у віках.

1-ий учень.

Радіаційна днина б'є на сполох,
Радіаційні стогнуть небеса.
Страшений вік — як доля, а не спомин,
Як біль душі і мамина сльоза.

2-ий учень.

Хай стане мир міцніший у стократ,
Хай над землею чисте небо буде.
Чорнобиль — попередження набат,
Його уроків людство не забуде.

3-ій учень.

Ми всі живемо в зоні постійної тривоги,

Пришиті до питання: хто виживе? Хто ні?
І мовчазні прогнози хапають нас за ноги,
сховавши соломинку солодкої брехні.
Коронне слово «зона» завчили навіть діти.
За обрієм недальнім такий густий туман.
Нам залишила доля прикладувати надію
До наших наболілих радіоактивних ран.
Хтось хоче захватись за папірець закону
Свою вину забувши, б'є у словесну мідь.
Та, ніби грізний присуд, стоїть тривожна зона,
Немов пересторога — на всі віки стоїть.

1-а ведуча. На цьому урок-реквієм завершено. Дякуємо за увагу.

Пісня «Бентежні журавлі»

Летять бентежні журавлі над Україною,
Летять до рідної землі ясною дниною,
Летять, відсвічують пером, дзвенять тривоною.
Забутою, закутою дорогою.

Приспів:

Хай журавлі пролітають над селами
І гніздяться там назавжди.
Хай не повториться горе Чорнобиля,
Лихо людської біди.

Стрічає їх похмурий ліс, немов під попелом.
Той ліс в покруччя переріс попід Чорнобилем.
Стріча дорога в споришах, не бита колесом,
Та ще й радіоактивний жах з протяжним голосом.

Приспів.

Стрічає пустою село, сліпими вікнами,
А те ж село колись було любов'ю виткане.
Стріча криничний журавель водою-трутою
І лавкою біля осель давно забутою.

Приспів.

Крик журавлиний з долини лягає плесами.
Чи не повернуться вони новими веснами?
І на тривожному чолі печаль морщинами.
Летять бентежні журавлі над Україною.

Приспів.